

Bijlage 1. De handleiding, vermeld in artikel 3.

Vlaanderen
is ondernemen

Oproep Living labs circulaire economie

Circulair bouwen en circulaire maakindustrie

HANDLEIDING

Situering

Achtergrond en aanleiding

De omslag naar een circulaire economie is één van de speerpunten binnen de [Green Deal van de Europese Commissie](#). De manier waarop we met onze grondstoffen, materialen en producten omgaan heeft immers een grote impact op ons klimaat. Het [Vlaams Regeerakkoord 2019-2024](#) en meerdere beleidsnota's bevestigen het belang van de transitie naar een circulaire economie om de Vlaamse economie 'future proof' te maken om zo in onze samenleving beter in onze behoeften aan grondstoffen en water te kunnen voorzien en ons welzijn te maximaliseren met een kleinere ecologische voetafdruk. Om dit te realiseren wordt binnen het partnerschap [Vlaanderen Circulair](#) de nadruk gelegd op een brede samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen, middenveld en overheden.

Vlaanderen heeft de ambitie om te evolueren naar een circulaire economie. In het [Vlaams Energie en Klimaatplan](#) wordt de ambitie vooropgesteld om onze materiaalvoetafdruk tegen 2030 met 30% te verminderen en om onze broeikasgasuitstoot tegen 2030 drastisch te verminderen.

Europees herstelfonds en Vlaams relanceplan

NextGenerationEU is een tijdelijk herstelinstrument van meer dan 800 miljard euro dat moet helpen de onmiddellijke economische en sociale schade ten gevolge van de coronapandemie te herstellen. Na COVID-19 zal Europa groener, digitaal en veerkrachtiger zijn, en ook beter voorbereid zijn op de huidige en toekomstige uitdagingen. De kern van NextGenerationEU is een fonds voor leningen en subsidies. Dit fonds moet de economische en sociale gevolgen van de coronapandemie opvangen en de Europese economieën en samenlevingen duurzamer en veerkrachtiger maken, en beter voorbereiden op de uitdagingen en kansen van de groene en de digitale transitie. Op basis van plannen voor herstel en veerkracht krijgen de lidstaten toegang tot het fonds voor herstel en veerkracht.

Het [relanceplan Vlaamse Veerkracht van de Vlaamse Regering](#) wil een versnelde omslag naar een maximale circulaire economie ondersteunen. Op basis van dit relanceplan worden middelen Europese middelen ter beschikking om de circulaire transitie te ondersteunen.

Momenteel lopen er veel experimenten en initiatieven en worden stappen in de juiste richting gezet. De opschaling van de circulaire economie in Vlaanderen zal echter extra inspanningen vragen waarbij wordt ingezet op verbinding, versnelling, verdieping en verbreding van acties en projecten. Om dat te kunnen ondersteunen is er nood aan projecten die oplossingen zoeken en implementeren voor uitdagingen op het niveau van waardeketens en ecosystemen.

Living labs

Voor het aanpakken van systemische uitdagingen op niveau van een waardeketen of een ecosysteem zijn geen kant-en-klare oplossingen beschikbaar. Met het relanceplan Vlaamse Veerkracht onderschrijft Vlaanderen een transformatief innovatiebeleid. Hierbij worden innovatieve oplossingen en technologie ingezet om maatschappelijke uitdagingen aan te gaan zonder aan welvaart in te boeten.

“De evolutie van het innovatiebeleid kan worden onderverdeeld in drie generaties. In de eerste generatie stimuleert de overheid onderzoek en innovatie door het bedrijfsleven met directe subsidies en fiscale voordelen. Een tweede generatie innovatiebeleid is gericht op het verbinden van bedrijven en kennisinstellingen door het stimuleren van samenwerking in innovatiesystemen.

Het doel van de nieuwe generatie innovatiebeleid is om gericht innovaties te stimuleren die bijdragen aan oplossingen en transitiepaden voor maatschappelijke uitdagingen. Innovatie is niet langer een doel op zich,

maar een middel om gewenste maatschappelijke doelen te bereiken en maatschappelijke transitie in gang te zetten. De generaties blijven overigens naast elkaar bestaan, maar met elke generatie komt er een nieuwe set beleidsdoelen en instrumenten bij.

De typische instrumenten van de eerste generatie innovatiebeleid zijn vooral subsidies en fiscale voordelen voor R&D-activiteiten van bedrijven en het beschermen van intellectueel eigendom, terwijl de instrumenten van de tweede generatie innovatiebeleid allerlei vormen van publiek-private samenwerking stimuleren. Het instrumentarium van de derde generatie innovatiebeleid moet zich nog uitkristalliseren, maar er lijkt een belangrijke rol weg gelegd voor instrumenten als living labs waarin onderzoekers, ondernemers, professionals, gebruikers, beleidsmakers en/of burgers gezamenlijk kunnen cocreëren in een levensechte experimenteeromgeving om oplossingen te ontwikkelen voor lastige maatschappelijke problemen.”¹

Om dergelijke complexe veranderingen aan te kunnen pakken is er nood aan een aanpak op niveau van een waardeketen of een ecosysteem waarbij er ook financiële steun mogelijk is voor activiteiten die momenteel niet courant beschikbaar zijn in het VLAIO-instrumentarium (of slechts enkele aspecten).

Oproep Living Labs Circulaire economie

De omslag naar een circulaire economie vergt een systemische aanpak en verandering met verre gaande impact op zowel organisatorisch, sociaal-cultureel en technologisch vlak.

Vlaamse bedrijven en onze maatschappij in het algemeen staan voor complexe uitdagingen op vlak van duurzaam produceren en consumeren, gebruik van energie, impact op klimaat en digitalisering van producten en processen. Deze uitdagingen zijn complex omdat ze met elkaar verweven zijn en omdat er geen simpele oplossing voor beschikbaar is. Een typisch element van die complexiteit is bovendien dat er niet noodzakelijk een rechtlijnige en éénduidige link is tussen het inzetten van een bepaald instrument en het bereiken van een meetbaar resultaat.

VLAIO lanceert de oproep Living Labs Circulaire Economie om deze complexe uitdagingen aan te gaan: waardeketens en ecosystemen krijgen de ruimte en ondersteuning om nieuwe systeemoplossingen uit te werken en uit te testen, binnen een flexibel kader waarin cocreatie en iteratie voorop staan.

Doel en focus van de oproep

Het doel van deze oproep is om concrete, meetbare en zichtbare oplossingen op het niveau van waardeketens en ecosystemen uit te denken, uit te werken, te testen en te implementeren en te verbinden. Deze oplossingen moeten een zichtbare en meetbare bijdrage leveren aan de vooropgestelde verlaging van onze materiaalvoetafdruk en de vermindering van onze broeikasgasuitstoot. Het gaat hier dus om ambitieuze projecten die deze ambitie kunnen omschrijven en vertalen in een plan van aanpak.

Via de middelen van het relanceplan Vlaamse Veerkracht willen we projecten tijd en ruimte geven om in cocreatie oplossingen uit te werken, te testen, te implementeren en op te schalen via multi-stakeholder en multi-level samenwerkingen.

Deze oproep richt zich op living labs die, via methodieken zoals transitie management, die noodzakelijke transformatie mogelijk maken. De doelstelling daarbij is om uiteindelijk, bij opschaling, een zichtbare en meetbare vooruitgang te boeken op niveau van de waardeketens en ecosystemen van circulair bouwen en circulaire maakindustrie, om de Vlaamse doelstellingen rond verlaging van materialenvoetafdruk en broeikasgasuitstoot te behalen.

¹ [Innoveren voor maatschappelijke doelen | Rathenau Instituut](#)

Een voorgesteld project vertrekt van een concrete systemische uitdaging op niveau van een waardeketen of een ecosysteem binnen de **bouw- of maakindustrie**. Binnen het project wordt deze uitdaging aangepakt vanuit een breed samenwerkingsverband dat alle relevante actoren van de betrokken waardeketen of ecosysteem betreft. Het project vertoont de ambitie om uiteindelijk circulaire oplossingen op te schalen binnen de respectievelijke industrie.

De projecten bouwen idealiter verder op de inzichten en resultaten van een aantal vroegere en lopende trajecten, aangezien deze trajecten talrijke mogelijke toekomstpaden opleverden richting meer circulariteit binnen de vooropgestelde sectoren van de bouw- en maakindustrie:

- [Proeftuin circulair bouwen](#)
- [Green deal circulair bouwen](#)
- [Werkagenda circulair bouwen](#)
- [Studie ter voorbereiding van de werkagenda circulaire maakindustrie](#)

Tot slot moet uit de aanvraag blijken hoe het project de beoogde doelstellingen rond de **reductie van de materialenvoetafdruk en de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen** ondersteunt en zal ondersteunen.

Hoe verlopen deze projecten?

Vanuit de gekozen uitdaging(en) worden acties uitgedacht, uitgevoerd en opgevolgd. Het project wordt uitgevoerd volgens de methodiek van Living Labs voor systeeminnovatie, d.w.z. tijdelijke brede netwerken en projecten die actief een oplossing zoeken en uitproberen voor één of meerdere systemische uitdagingen op niveau van een specifieke waardeketen en ecosysteem binnen de domeinen circulair bouwen en maakindustrie. De focus ligt op verbinden, verdiepen, verbreden en versnellen om de opschaling van circulaire oplossingen in de bouw- of maakindustrie mogelijk te maken.

Volgens de *Theory of change*² worden duidelijke doelen vooropgesteld die men wil bereiken binnen het project; aan de hand van die doelen wordt bepaald welke tussenstappen en/of condities nodig zijn om die doel te bereiken; en aan de hand van de tussenstappen en condities wordt bepaald welke acties en activiteiten nodig zijn om deze te creëren.

Omdat elk project een andere aanpak zal vereisen, wordt voorzien dat een breed pallet aan acties en activiteiten mogelijk is. Het kan hierbij bijv. gaan om één of meerdere van de activiteiten uit onderstaande niet-exhaustieve lijst:

- verdieping van kennis: gericht, toegepast kortlopend onderzoek, ontwikkeling, vertaling van (nieuwe) kennis;
- mensen en organisaties bijeenbrengen en verbinden voor co-creatiesessies om uitdagingen in kaart te brengen, gedeelde visies uit te werken, vertrouwen op te bouwen in functie van ketensamenwerking en om werkpaden naar oplossingen uit te tekenen binnen een waardeketen;
- matchmaking – niet beperkt tot matchmaking om projecten op te zetten – gericht op het vinden en versterken van vertrouwen tussen verschillende mensen en organisaties om ketensamenwerking mogelijk te maken (tot en met bijv. inzicht geven in productieprocessen en samenstellingen van producten om gebruik van reststromen mogelijk te maken, zoeken naar nieuwe verdienmodellen waarbij begrippen als winst en verlies op een nieuwe manier gedeeld en toegepast worden,...);
- concrete experimenten uitvoeren met focus op ‘schuurplekken’ in transitie;
- acties gericht op het informeren, betrekken en activeren van consumenten;

² <https://www.theoryofchange.org/what-is-theory-of-change/>

- (her)ontwerpen van de waardeketen of het ecosysteem met aandacht voor essentiële (nieuwe) rollen in functie van opschaling (bijv. competenties over nieuwe winst- en verliesmodellen, producten en bedrijfsinformatie delen);
- ontwikkeling van innovatieve vormen en methodes voor gerichte opleidingen of vormen van begeleiding om versnelling in de circulaire omslag te creëren;
- mappen en analyseren van frontrunner projecten met het oog op verder bouwen en opschalen;
- scenario's voor implementatie uitwerken, testen, valideren en uitvoeren op een iteratieve manier;
- beheer van een ecosysteem om een aantal acties en projecten te faciliteren – opschaling kan ook bestaan uit een reeks kleine projecten die met elkaar worden verbonden;
- inzetten op het uitwerken en uitrollen van gedeelde praktijken en standaarden.
- via storytelling geleerde lessen (van geslaagde en mislukte projecten) breed verspreiden al of niet via nieuwe platformen
- ...

Er dient aandacht te gaan naar de **complementariteit** zowel met andere (bestaande) projecten en acties, als met het bestaande instrumentarium en dienstenaanbod van VLAIO. Activiteiten die gesteund kunnen worden via het regulier steunaanbod van VLAIO, worden in eerste instantie geacht daarvan gebruik te maken (vb. bedrijfsgericht onderzoeksproject, groeitraject van één bedrijf, ...). Uiteraard kan er wel samengewerkt worden met een bedrijf dat dergelijk traject heeft lopen, maar er mag geen risico zijn op dubbelfinanciering. Daarnaast is het niet de bedoeling om advies- of begeleidingsactiviteiten op te zetten of uit te bouwen die reeds door andere partners in het [VLAIO-netwerk](#) worden uitgevoerd. Sinds 1 januari 2021 is het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming Syntra geïntegreerd in VLAIO. Indien er wordt gewerkt rond opleidingsmethodieken, wordt bekeken welke opleidingsverstrekker best betrokken wordt.

Omdat we weten dat deze uitdagingen complex zijn en er zoals aangegeven niet noodzakelijk een rechtlijnige en éénduidige link is tussen het uitvoeren van bepaalde activiteiten en het bereiken van een meetbaar resultaat, is het belangrijk dat de projecten goed opgevolgd worden zodat tijdige bijsturing mogelijk is. Via **reflexieve monitoring**³ worden het plan van aanpak, de gehanteerde en vooropgestelde methodologie en de tussentijdse resultaten beoordeeld aan de hand van (vooraf bepaalde) indicatoren. Aan de hand van deze tussentijdse evaluatie zal beoordeeld worden of het plan van aanpak of de vooropgestelde methodologie moeten bijgestuurd worden in functie van het behalen van het beoogde (eind)resultaat. Met andere woorden: het doel is duidelijk, de weg die men ingaat ook, maar de aanpak kan gedurende de uitvoering bijgesteld worden. Op deze manier wordt op een participatieve manier inzicht verworven in de voortgang van het project en worden die inzichten terugvertaald naar het project om de systeeminnovatieve ambitie vast te houden. De doelmatigheid van de steun voor de projecten wordt zo gegarandeerd.

Daartoe wordt een stuurgroep/begeleidingscomité opgericht waarin minstens de partners van het project vertegenwoordigd zijn, en die minimaal 3 keer per jaar bijeenkomt voor de opvolging van het project. VLAIO wordt minstens uitgenodigd voor deze stuurgroepen/begeleidingscomités en ontvangt de verslagen. VLAIO kan desgewenst beslissen om aanwezig te zijn.

³ *Wil een project de vérstrekkende ambities van systeeminnovatie verwezenlijken, dan moeten reflectie en leren gericht op structurele veranderingen hecht erin verweven zijn. Het zet betrokkenen ertoe aan te blijven reflecteren op de relaties tussen hoofdzaken: de projectambitie, de gangbare praktijken, hun institutionele verankering en die ontwikkelingen in het systeem die kansen bieden om de ambities van systeeminnovatie waar te maken Het is een actiegerichte vorm van monitoring. De activiteit van monitoring zelf is namelijk niet een aparte activiteit, maar een integraal onderdeel van het proces. Daarnaast worden inzichten uit de monitoring beproefd in de nieuwe activiteiten van een project.* Van Mierlo, Barbara & Regeer, B. & Van Amstel, Andre & Arkesteijn, M.C.M. & Beekman, Volkert & Bunders, Joske & De Cock Buning, Tjard & Elzen, B. & Hoes, Anne-Charlotte & Leeuwis, C.. (2010). Reflexieve monitoring in actie. Handvatten voor de monitoring van systeeminnovatieprojecten.

Kennisdeling en communicatie

Het is de bedoeling dat de opgedane kennis, zowel over goede als niet-geslaagde praktijken, breed gedeeld wordt. Kennisdeling en communicatie maken daarom inherent onderdeel uit van het project. We verwachten dan ook dat de leerlessen uit acties, projecten en experimenten verzameld en maximaal gedeeld worden. Daarnaast wordt niet enkel over de resultaten, maar ook over het traject en de aanpak gecommuniceerd.

De communicatie zal minstens via de eigen kanalen en de kanalen van VLAIO en Vlaanderen Circulair gebeuren (via storytelling, nieuwsberichten, testimonials, ...), maar ook via kennisdeling door opzet of deelname aan diverse platformen en netwerken.

VLAIO organiseert voor de goedgekeurde projecten minstens 2 keer per jaar een lerend netwerk voor onderlinge uitwisseling over leerlessen, methodieken, contacten en relevante inzichten. Projecten worden verwacht actief deel te nemen aan dit lerend netwerk.

Wie komt in aanmerking?

De aanvraag wordt ingediend door een breed en divers partnerschap van minstens 3 partners. Om dit partnerschap uit te bouwen, voorziet VLAIO ondersteuning (zie verder, onderdeel Begeleiding onder het deel Verloop selectieproces en criteria).

Het partnerschap kan samengesteld zijn uit diverse actoren zoals overheden, onderzoeksinstituten, sectorfederaties, vzw's, financiële instellingen,.... De samenstelling is afhankelijk van de uitdaging waarop zal ingezet worden en de waardeketen of het ecosysteem dat hiermee verbonden is.

Belangrijk is om binnen dit partnerschap goed na te denken over de verschillende rollen van de partners.

- **Aanvrager/promotor:** de aanvrager dient de aanvraag in bij VLAIO. De aanvrager moet over rechtspersoonlijkheid beschikken en een inschrijvingsnummer in de Kruispuntbank voor Ondernemingen hebben. Als de aanvrager een onderneming is, moet de exploitatiezetel in het Vlaams Gewest gevestigd zijn.

De aanvrager neemt een belangrijke rol in bij de opzet en uitvoering van het project. Daarnaast is de aanvrager hét aanspreekpunt voor VLAIO voor het project. Alle communicatie met betrekking tot het project, de subsidie, de rapportering, verloopt via de aanvrager. De aanvrager neemt een coördinerende rol op tussen de verschillende projectpartners: de aanvrager verzamelt de nodige informatie in het kader van de indiening van de aanvraag en rapportering van het project, en zorgt voor verspreiding van informatie van VLAIO naar de partners. De aanvrager ontvangt de subsidie en zorgt dat deze (deels) doorgestort wordt naar de andere projectpartners, de aanvrager zorgt dat hierover duidelijke afspraken tussen de projectpartners zijn gemaakt.

- **Projectpartner:** de projectpartners voeren het project (mee) uit. De projectpartner levert een inhoudelijke bijdrage aan het project door minstens inzet van menskracht en staat mee in voor de disseminatie van kennis over het project. De projectpartner is onrechtstreeks medebegunstigde van de subsidie (en krijgt dus een deel van de subsidie doorgestort van de aanvrager).
- **Onderaannemer:** partij die tegen betaling aan marktconforme tarieven een werk uitvoert of dienst levert die nuttig/nodig is voor het project maar die verder geen sturende of uitvoerende rol opneemt in de uitvoering van het project. De onderaannemer wordt aangestuurd door de aanvrager of een projectpartner. Binnen de projectpartners is consensus over de keuze en opdrachtomschrijving van de onderaannemer.

Kader voor de steun

De steun wordt toegekend in uitvoering van het Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan projecten ter bevordering van het ondernemerschap (24/04/2009 en latere wijzigingen).

Bij de toekenning wordt een onderscheid gemaakt tussen economische activiteiten, activiteiten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (niet-economische activiteiten) en diensten van algemeen belang (DAB).

Activiteiten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Partners die binnen het project activiteiten uitvoeren die vallen onder art. 19 van de Kaderregeling betreffende staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (2014/C 198/01) moeten dit motiveren. Het gaat hierbij over de primaire activiteiten van onderzoeksorganisaties en onderzoeksinfrastructuren (opleiding, onafhankelijk O&O en brede kennisverspreiding) en activiteiten inzake kennisoverdracht.

De partner die zich hierop beroept, moet enerzijds een verklaring van organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding ondertekenen, en anderzijds een motivatie opstellen dat de activiteiten die binnen het kader van het project worden uitgevoerd geen economische activiteiten zijn (vb. contractonderzoek).

Algemeen belang

Diensten van algemeen belang zijn diensten die de overheden van de EU-landen van algemeen belang achten en waaraan zij derhalve specifieke openbare dienst-verplichtingen verbinden. Ze kunnen worden verleend door de staat of door de privésector. Het kan hierbij gaan om diensten van algemeen economisch belang, niet-economische diensten of sociale diensten van algemeen belang. Diensten van algemeen (economisch) belang (DAB of DAEB) zijn diensten die een publiek belang dienen. Overheidsoptreden bij de uitvoering van DAB of DAEB is noodzakelijk, omdat deze diensten anders niet (vanzelf) door de markt naar maatschappelijk aanvaardbare voorwaarden worden verricht of door de markt zelf worden opgepakt. Er is in die zin sprake van enige vorm van marktfalen.

Overheden of partijen die een dienst van algemeen belang uitvoeren, stellen hier een verklaring over op.

Economische activiteiten: de-minimis

Algemeen worden de activiteiten binnen deze oproep beschouwd als niet-economische activiteiten die bijdragen aan kennisopbouw en kennisverspreiding. Indien een partner toch een economische activiteit uitvoert tijdens het project, wordt dit aanzien als staatssteun. Deze staatssteun wordt toegekend onder de de-minimisverordening. Dit wil zeggen dat de deze maatregel als staatssteun wordt beschouwd, maar dat gelet op de beperkte opvang van de steun, niet concurrentieverstorend wordt opgetreden.

Daarom moet elke partner die binnen het project een economische activiteit uitvoert, ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop ze wordt gefinancierd, een verklaring afleggen. Dit betekent dat ondernemingen moeten verklaren dat de onderneming niet meer dan € 200.000 de-minimissteun heeft ontvangen over de laatste 3 belastingjaren (huidig lopende jaar en twee voorgaande belastingjaren) op het moment van de toekenning van deze steun. Ook moet de steun als dusdanig in de boekhouding opgenomen worden.

Meer toelichting over de-minimis en een overzicht van de steuninstrumenten van VLAIO die hieronder vallen:

<https://www.vlaio.be/nl/begeleiding-advies/financiering/overheidsmaatregelen/veelgestelde-vragen-de-minimis>

Opgelet:

- sommige steunmaatregelen in het kader van de Corona-crisis vallen onder de-minimis en moeten dus meegeteld worden;
- als een onderneming aan verschillende projecten deelneemt, moeten deze bedragen opgeteld worden voor de de-minimis berekening;
- voor sommige sectoren (zoals. landbouw, visserij, transport) gelden aparte de-minimisdrempels.

Bij de berekening wordt uitgegaan van het moment van toekenning. Onderneming moeten dus nagaan hoeveel de-minimis steun is toegezegd (niet uitbetaald) de laatste 3 belastingjaren. Subsidiemiddelen die door de onderneming aangewend worden voor de betaling van een onderaannemer, moeten ook in rekening gebracht worden. Subsidiemiddelen die aan een andere projectpartner wordt doorgestort, moeten door die respectievelijke partner in rekening gebracht worden (indien van toepassing voor die partner).

Hoeveel bedraagt de steun en hoe lang mag het project duren?

Subsidiebedrag- en percentage

De steun bedraagt minimaal 300.000 euro en maximaal 1.000.000 euro.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het maximale subsidiepercentage op niveau van de partners en het maximale subsidiepercentage op niveau van het project. Beide werken beperkend en moeten samen bekeken worden.

Het maximale subsidiepercentage op **niveau van de partner** is afhankelijk van de aard van de activiteiten en het type partner:

Tot maximaal 100% subsidie voor de kosten van:

- Diensten algemeen belang (DAB)
- [Organisaties voor onderzoek en/of kennisverspreiding](#), op voorwaarde dat de activiteiten binnen het project kaderen binnen activiteiten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Tot maximaal 75% subsidie voor de kosten van:

- Kmo's (zie de [Europese kmo-definitie](#))
- Organisaties erkend als [lokale diensteneconomie](#) of [collectief maatwerk](#) (zie de website van [Sociale Economie](#)), ongeacht hun omvang

Tot maximaal 60% subsidie voor de kosten van:

- Grote onderneming (uitgezonderd erkend lokale diensteneconomie of collectief maatwerk)

Bijkomend wordt een beperking gehanteerd op het totale subsidiepercentage **op niveau van het project**. Naast de hierboven vermelde drempels per partner, geldt een beperking van de subsidie tot maximaal 80% van de totale projectkost.

Projectbegroting

Voor de berekening wordt een globale projectbegroting opgemaakt aan de hand van het bijgevoegde sjabloon en rekening houdend met de controlerichtlijnen. Per projectpartner wordt een overzicht gegeven van de verschillende kostenposten. In het sjabloon en in de controlerichtlijnen wordt toelichting gegeven over de aanvaardbare kosten en drempels. Deze regels worden eveneens toegepast bij de financiële eindcontrole van het project.

Indien het ingediende project onderdeel is van een ruimer traject, worden enkel de kosten ingediend die verbonden zijn aan het ingediende project. In de aanvraag kan eventueel de totale projectkost van het ruimer traject worden opgegeven en toegelicht.

De verschillende kosten die in aanmerking voor subsidie zijn:

- Loonkosten
- Overheadkosten
- Werkingskosten
- Externe prestaties
- Investeringskosten

Voor ondernemingen kan de subsidie enkel betrekking hebben op die inzet en kosten die niet behoren tot de reguliere activiteiten van de onderneming. Het gaat met andere woorden om inzet of kosten die bovenop de reguliere werking worden gemaakt in uitvoering van het project.

Berekening

Je maakt voor elke partner een begroting op van de projectkost, rekening houdend met de aanvaardbare kostenposten en drempelbedragen uit het rekenmodel. Bereken de totale projectkost van alle partners samen.

Ja gaat voor elke partner na onder welke categorie deze thuishoort en past het maximaal toegestane subsidiepercentage hierop toe (100%, 75% of 60%) en telt deze bedragen samen.

Je bekijkt tot slot of dit totale bedrag meer of minder bedraagt dan 80% van de totale projectkost. Er zijn twee mogelijkheden:

- Som van de subsidiebedragen van alle partners is kleiner of gelijk aan 80% van de totale projectkost: dit is het maximale subsidiebedrag
- Som van de subsidiebedragen van alle partners is groter dan 80% van de totale projectkost: het maximale subsidiebedrag wordt beperkt tot 80% van de totale projectkost. Bepaal onderling met de projectpartners hoe dit bedrag verdeeld wordt, rekening houdend met de maxima per partner.

Een rekenvoorbeeld en meer uitleg bij de berekening vind je als bijlage achteraan deze handleiding.

Eigen inbreng

In de aanvraag wordt aangegeven op welke wijze het niet-subsidiabele deel van het project wordt gefinancierd. De financiering hiervan kan op verschillende manieren ingevuld worden, bijv. eigen inbreng, projecteigen opbrengsten, sponsoring in geld en sponsoring in natura.

Het is belangrijk dat tijdig nagedacht wordt over de wijze waarop deze eigen inbreng wordt gefinancierd.

Projectduur

Kosten komen ten vroegste in aanmerking de eerste dag van de maand, volgend op de maand van indiening. Let wel op: tussen het moment van indiening van de aanvraag en toekenning van de steun zitten enige maanden. Kosten die gemaakt wordt vóór de finale beslissing van de aanvraag komen niet in aanmerking voor vergoeding of compensatie indien geen steun wordt toegekend.

Het project start uiterlijk 6 maanden na toekenning en kan **maximaal 36 maanden** duren. Daarbij geldt een harde **deadline van 31 december 2025** voor beëindiging van het project. Hou hierbij rekening bij het uitwerken van je project.

Verloop selectieproces en criteria

Infosessie

Op donderdag **27 januari 2022, 10u30** wordt een online infosessie georganiseerd voor projecten gelinkt aan de maakindustrie. Op vrijdag **28 januari 2022, 9u** wordt een online infosessie georganiseerd voor projecten gelinkt aan de bouwindustrie.

Inschrijven voor de infosessie gebeurt via de website van VLAIO en is mogelijk tot woensdag 26 januari 2022, 12u. Na het afsluiten van de inschrijvingen, wordt een deelname-link bezorgd.

Inspiratiesessie

Donderdag **10 februari 2022, 10u** wordt een inspiratiesessie georganiseerd voor alle geïnteresseerden. Tijdens deze sessie zullen enkele cases worden toegelicht ter inspiratie. Daarnaast zal voorzien worden in een interactieve vorm van kennismaking tussen de aanwezigen om de vorming van partnerschappen te ondersteunen.

Begeleiding

Ter ondersteuning bij de voorbereiding van een projectaanvraag, stelt VLAIO vrijblijvend een dienstverlener ter beschikking die aanvragers kan ondersteunen in het verkennen van de stakeholders, die aanvragers in contact kan brengen met andere relevante partners of projecten met het oog op het verbeteren van het projectvoorstel, en die aanvragers kan begeleiden bij het uitwerken van de methodologie voor het project.

Eerste fase: vooraanmelding, pitch en begeleiding

Het selectieproces bestaat uit twee fasen. De eerste fase is een **verplichte vooraanmelding** met pitchmoment. Enkel wie zich aanmeldt in de eerste fase kan in de tweede fase een volledig dossier indienen.

Het projectvoorstel in de vooraanmelding telt max. 3 bladzijden A4 en omvat minstens volgende onderdelen:

- voorstelling van minstens de aanvrager en bij voorkeur het (soort) partnerschap dat het project zal trekken;
- korte toelichting bij de verschillende rollen en de expertise van de projectpartners;
- omschrijving van de waardeketen of het ecosysteem waarbinnen men zal werken en de uitdaging waar men op wil inzetten
- aanzet van de vooropgestelde resultaten en zicht op hoofdlijnen van de acties om die te bekomen;

Projecten moeten uiterlijk op **17 maart 2022, 12 uur** via mail bezorgd worden aan circulair@vlaio.be.

De vooraangemelde projecten worden vervolgens uitgenodigd om op 22 of 23 maart 2022 hun project te komen pitchen (max. 10 min.) aan VLAIO, gevolgd door een korte bespreking. Deze bespreking heeft als doel na te gaan of het projectvoorstel voldoende beantwoordt aan de doelstellingen van de oproep, om de dialoog over maatschappelijke uitdagingen en de daarbij horende opschaalbare oplossingen op gang te brengen en om de juiste partnerschappen te kunnen opzetten.

Deze voorbespreking laat toe om reeds in een vroege fase feedback te geven op basis waarvan de aanvraag verder kan uitgewerkt worden.

De aanmelding en voorbespreking zijn verplicht, maar er worden in deze fase geen projecten uitgesloten.

Tweede fase: volledige aanvraag indienen

Het projectvoorstel moet uitgewerkt worden aan de hand van het aanvraagformulier. De projectbegroting wordt opgesteld aan de hand van het verplichte kostenmodel.

Projecten moeten online ingediend worden via de website van VLAIO (roze knop). Indiening is mogelijk vanaf maandag 9 mei 2021 tot en met woensdag **25 mei 2022, 12 uur**. De nodige documenten voor de opmaak van een aanvraag worden vooraf ter beschikking gesteld via de website zodat de aanvraag tijdig voorbereid kan worden.

Samenstelling aanvraag

Volgende elementen worden minstens opgevraagd via het aanvraagformulier:

- Schetsen van de uitdaging: motivatie en belang voor het actieveld binnen de bouw- of maakindustrie
- Omschrijving en afbakening van de waardeketen + stakeholderanalyse;
- De aanpak volgens de *'theory of change'* van het project, bondig samengevat; deze bestaat minstens uit:
 - het doel, de beoogde resultaten;
 - de kritieke condities en/of kritieke tussenstappen nodig om tot het doel te komen;
 - de projectactiviteiten die bijdragen aan deze condities en/of tussenstappen;
 - de indicatoren die de voortgang en impact meten en/of de wijze waarop voorlopig onbekende indicatoren zullen opgesteld, opgevolgd en geëvalueerd worden;
- Samenstelling en expertise van het consortium, met aandacht voor:
 - effectiviteit: aanwezigheid van de nodige en relevante competenties in functie van het project;
 - evenwichtige samenstelling: multidisciplinair en divers in functie van kruisbestuivingen;
 - continuïteit: garantie dat elke projectpartner zijn engagement kan opnemen en binnen de vooropgestelde timing kan uitvoeren, met de nodige garanties om uitval op te vangen;
- Plan van aanpak van het project met extra aandacht voor:
 - reflexieve monitoring: mijlpalen, indicatoren en de governance om tussentijdse resultaten te evalueren en/of het project bij te sturen;
 - communicatie en kennisdeling over de aanpak en resultaten van het project;
 - complementariteit met andere gekende projecten en acties
 - verankering van de bereikte resultaten: wat zal er veranderd zijn na afloop van het project en hoe zal het natraject eruit zien?
 - realistische tijdslijn en planning
- projectbegroting en wijze waarop de eigen bijdrage wordt gerealiseerd,
- onderbouwing van de zichtbare en meetbare vooruitgang die het project op niveau van de waardeketen of het ecosysteem zal creëren om de Vlaamse doelstelling rond de materialenvoetafdruk en de broeikasgasuitstoot te behalen.

Beoordeling

Ontvankelijkheid

De tijdig ingediende aanvragen in de tweede fase worden door VLAIO gescreend op hun ontvankelijkheid. Aanvragen die niet ontvankelijk zijn, worden hiervan in kennis gesteld en krijgen maximaal een week om de

ontbrekende elementen aan te vullen. Indien de ontbrekende gegevens niet tijdig worden aangeleverd, zal de aanvraag onontvankelijk verklaard worden en niet verder beoordeeld worden. Enkel projecten die onontvankelijk zijn, worden verder inhoudelijk beoordeeld. Projecten die onontvankelijk verklaard worden, worden hiervan in kennis gesteld.

Ontvankelijkheidscriteria

- De aanvraag was vooraangemeld op de voorziene datum en tijdstip
- De aanvraag is tijdig ingediend
- De aanvraag is online ingediend
- De aanvraag is ondertekend door de rechtsgeldige vertegenwoordigers van de verschillende projectpartners
- Het project komt ten goede aan het ondernemerschap in het Vlaamse Gewest
- De aanvrager en de projectpartners zijn een rechtspersoon met KBO nummer. Indien de aanvrager of projectpartner een onderneming is, heeft deze zijn exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest
- De aanvrager en projectpartners hebben op de indieningsdatum van de steunaanvraag geen achterstallige schulden bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
- Verklaring geen onderneming in moeilijkheden indien van toepassing
- De-minimis verklaring op eer van alle (on)rechtstreeks begunstigden (aanvrager, projectpartners) van de subsidie die onder deze regeling vallen
- Verklaring organisatie voor onderzoek en/of kennisverspreiding indien van toepassing
- Het project start op zijn vroegst op de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin de steunaanvraag wordt ingediend, en uiterlijk 6 maanden na toekenning van de subsidie
- Het project heeft een duur van maximaal drie jaar/36 maanden en eindigt uiterlijk op 31 december 2025.
- Gevraagde subsidie bedraagt min. 300.000 euro en max. 1.000.000 euro. Gevraagde subsidie per partner bedraagt max. 60%, 75% of 100% van hun begroting op partnerniveau, naargelang de aard van de activiteiten en het soort partner, en de totaal gevraagde subsidie bedraagt max. 80% van de totale projectbegroting.
- Projecten die niet voldoen aan de bepalingen in de technische richtsnoeren "geen significante schade berokkenen" (2021/C58/01) van de Europese commissie, zijn niet onontvankelijk en komen bijgevolg niet in aanmerking voor subsidiëring. Projectaanvragers dienen aan te tonen dat hun projecten voldoen aan deze bepalingen door in bijlage bij de projectaanvraag aan te tonen dat het project geen activiteiten heeft die voorkomen op de uitsluitingslijst zoals opgenomen in het uitvoeringsbesluit van de Europese raad bij het Belgisch plan voor Herstel en Veerkracht (2021/0169). Aanvullend aan deze uitgesloten activiteiten, moeten projecten eveneens de relevante EU- en nationale milieuwetgeving respecteren. Een model voor deze verklaring is opgenomen in het document Verklaringen.
- Samenwerkingsovereenkomst tussen de partners van het consortium

Selectie

De ontvankelijke aanvragen zullen vervolgens door een jury beoordeeld worden op de volgende selectiecriteria. De jury wordt multidisciplinair samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid, en kan mogelijk uitgebreid worden met externe experts. De juryleden zullen de aangeleverde informatie enkel gebruiken voor de beoordeling van het project.

SELECTIECRITERIA

- Duidelijkheid van het vooropgesteld project, relevantie van het project voor de bouw- of maakindustrie en hefboomeffect/impact van het project voor de sector en de waardeketen
- Mate waarin het project een positieve impact kan creëren aan de bijdrage aan de vermindering van materiaalvoetafdruk en klimaatdoelstellingen in Vlaanderen bij uitrol op grotere schaal
- Samenstelling, kwaliteit en transdisciplinariteit van het voorgestelde team

- Haalbaarheid en doelmatigheid van het plan van aanpak met aandacht voor reflexieve tussentijdse monitoring, monitoring van de eindresultaten en haalbaarheid van de timing
- Garantie op betrokkenheid van waardeketen en de wijze van kennisdeling en communicatie tijdens en na het project

Score, rangschikking en beslissing

Elk criterium wordt gescoord op 20 punten. Om voldoende te scoren met minstens 50% op elk criterium en minstens 50% op de totaalscore behaald worden.

De jury maakt een rangschikking op van de ingediende aanvragen, rekening houdend met de selectiecriteria en de behaalde score. Enkel projecten die voldoende scoren, komen in aanmerking voor subsidie.

De rangschikking wordt samen met een voorstel van te steunen projecten voorgelegd aan de Vlaams minister van Economie, die een beslissing neemt over de toekenning van de steun rekening houdend met het beschikbaar budget. Voor deze oproep is 8,5 miljoen euro beschikbaar in uitvoering van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht. 3,5 miljoen hiervan is voorbehouden voor projecten gelinkt aan circulair bouwen, 5 miljoen voor circulaire maakindustrie.

Na de toekenning

Rapportage/uitbetaling

De uitbetaling van de subsidie gebeurt in 3 schijven:

- 40% bij de start van het project.
 - Het project kan ten vroegste starten de eerste dag van de maand volgend op de maand van indiening (1 juni 2022). Kosten die voor deze datum gemaakt worden, komen niet in aanmerking voor subsidie. Het project moet uiterlijk binnen 6 maanden na toekenning van de steun starten. De aanvrager dient hiervoor een verklaring in van de start van het project.
- 40% ten vroegste na de helft van de projectduur en nadat minstens 40% van de kosten is gemaakt, en mits
 - de indiening van een inhoudelijke en financiële rapportage, volgens de daartoe aangeleverde template of vereisten
- 20% bij de afronding van het project en mits
 - indiening van een inhoudelijke en financiële eindrapportage volgens de daartoe aangeleverde template of vereisten
 - indiening van de stavingsstukken die nodig zijn voor de financiële controle van het project. Zie ook Controlerichtlijnen.

Voor de uitbetaling van het saldo, zal een controle uitgevoerd worden door de inspecteurs van VLAIO.

Indien minder kosten zijn gemaakt, wordt de subsidie verhoudingsgewijs verminderd, rekening houdend met het maximale subsidiepercentage van 80%. Te veel uitbetaalde steun zal worden teruggevorderd.

Omkadering en opvolging

Om de beoogde transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken in de bouw- en maakindustrie, investeert VLAIO ook in een begeleiding, ondersteuning en afstemming van de goedgekeurde projecten. Zo zal VLAIO minstens de communicatie over de projecten mee ondersteunen en minstens twee keer per jaar een lerend netwerk organiseren. Projecten zullen ook voor diverse aspecten van procesbegeleiding beroep kunnen doen op een dienstverlener van VLAIO.

Eigendoms- en gebruiksrecht

Het is de bedoeling dat het project open en transparant gebeurt, met voldoende aandacht voor brede communicatie en kennisdeling, en dat producten rond kennisdeling breed toegankelijk beschikbaar worden gesteld.

Indien producten of andere uitkomsten uit het project voortkomen waar intellectueel eigendom, eigendomsrechten of gebruiksrechten op van toepassing zijn, wordt dit in de aanvraag kenbaar gemaakt in relatie tot de aanpak van kennisdeling en worden de nodige afspraken hierover gemaakt tussen de verschillende projectpartners.

Contact

Voor vragen kan contact opgenomen worden via circulair@vlaio.be

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van _____ tot toekenning van steun voor Living Labs Circulaire Economie – circulair bouwen en circulaire maakindustrie, in uitvoering van het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 april 2009 tot toekenning van steun aan projecten ter bevordering van het ondernemerschap

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw,

Hilde CREVITS

Bijlage : Rekenvoorbeeld

Overzicht maximale subsidiepercentages per partner

	DAB	organisatie onderzoek en/of kennisverspreiding	kmo	erkend lokale diensteneconomie of collectief maatwerk	grote onderneming
activiteit voor onderzoek, ontwikkeling, innovatie		100%			
DAB	100%				
economische activiteiten			75% + de minimisdrempel	75% + de minimisdrempel	60% + de minimisdrempel

Rekenvoorbeeld 1

Partner 1

- organisatie voor onderzoek en/of kennisverspreiding
- begroting van deze partner = 450.000 euro

Partner 2

- grote onderneming
- begroting van deze partner = 50.000 euro

Partner 3

- kmo
- Begroting van deze partner = 25.000 euro

Partner 4

- Erkende organisatie collectief maatwerk
- Begroting van deze partner = 25.000 euro

Totale **projectbegroting** = 450.000 + 50.000 + 25.000 + 25.000 = 550.000 euro

Max. subsidiebedrag per partner:

Partner 1 = 100% * 450.000 euro = 450.000 euro

Partner 2 = 60% * 50.000 euro = 30.000 euro

Partner 3 = 75% * 25.000 euro = 18.750 euro

Partner 4 = $75\% * 25.000 = 18.750$ euro

Berekening **subsidiebedragen partners** = $450.000 + 30.000 + 18.750 + 18.750 = 517.500$ euro

Vergelijk: 517.500 euro = 94% van totale projectkost van 550.000 euro → beperking tot max. 80% van de totale projectkost → totale maximale subsidie bedraagt $80\% * 550.000$ euro = **440.000 euro**

Rekenvoorbeeld 2

Partner 1

- Grote onderneming
- Begroting van deze partner = 200.000 euro

Partner 2

- Erkend lokale diensteneconomie
- Begroting van deze partner = 35.000 euro

Partners 3, 4, 5

- Kmo's
- Begroting van elke partner = 30.000 euro

Partner 6

- Organisatie voor onderzoek en/of kennisverspreiding
- Begroting van deze partner = 150.000 euro

Totale **projectbegroting** = $200.000 + 35.000 + 3*30.000 + 150.000$ euro = **475.000 euro**

Max. subsidiebedrag per partner:

Partner 1 = $60\% * 200.000$ euro = 120.000 euro

Partner 2 = $75\% * 35.000$ euro = 26.250 euro

Partner 3, 4, 5 = $3 * (75\% * 30.000$ euro) = 67.500 euro

Partner 6 = $100\% * 150.000 = 150.000$ euro

Berekening **subsidiebedragen partners** = $120.000 + 26.250 + 67.500 + 150.000$ euro = 363.750 euro

Vergelijk: 363.750 euro = $76,5\%$ van totale projectkost van 475.000 euro → **363.750 euro** is maximale subsidiebedrag.

Agentschap
Innoveren & Ondernemen
Koning Albert II-laan 35 bus 12
1030 Brussel
www.vlaio.be